

Солтүстік Қазақстан облысы
Ақжар ауданы
№ 2 Ленинград орта мектебі

Мұғалім мен оқушының қарым-қатынасының психологиялық жақтары.

(баяндама)

Психологтарды аудандық семинары

Өткізген: педагог-психолог Жаканова Р.К

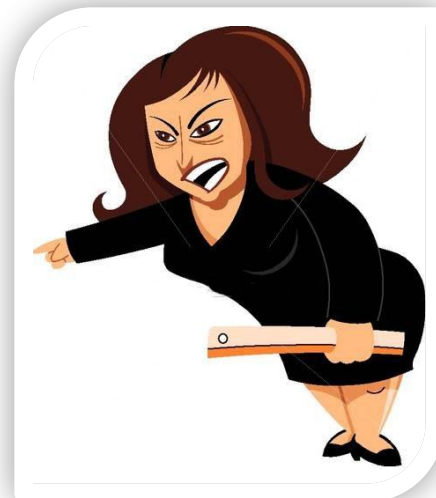
Қарым-қатынас мәселесі бұл әлеуметтік психологияның негізгі проблемалары. Психологиялық тұрғыда қарым-қатынас күрделі, жан-жақты процесс болғандықтан, ол үш аспектіде (коммуниактивтік, интерактивтік және перцептивтік) қарастырылады. Аталмыш үш аспектінің мазмұны адамдардың бір-бірін тану,араласу және хабар беріп,хабар алмасуы.

**Мұғалім өз
сыныбындағы
әр баланың
психологиясын өте
жақсы білуінде**

**Мұғалімнің өзін авторитарлық,
салқын ұстап
балалардың іс-әрекетін,ойын,сөзін
әділ бағаламауында**

- Педагогикалық қарым-қатынас барлық білім беру жүйелеріне қатысты мекемелерде болатын қарым-қатынастың ерекше түрі. Білім берудің қай сатысында болмасын мұғалім оқушымен, оқушы мұғаліммен тікелей және кері қарым-қатынаста болады. Өйткені оқыту мен білім беру үрдісінде мұғалім үйретуші, бағыттаушы,
- басқарушы, тәрбиелеуші, т.б. рөлді атқарса, оқушы-білімді алушы, қабылдаушы, іс-шара-әрекетке араласушы болып қарым-қатынасқа түседі. Сондықтан да, педагогикалық қарым-қатынастың негізгі құралы-сөз.
- Мектеп оқушыларымен жұмыс істейтін мұғалімдер вербальді(сөз) және вербальді емес (ым не ишара) қарым-қатынастың қай түрі болмасын, ол мұғалімнің шеберлігіне, тәжірибесіне байланысты деп айтар едім. Психологтар педагогикалық қарым-қатынастың нәтижесі мұғалімнің баланы біліп тануына және әр баламен диалогқа түсуіне байланысты дер едім. Әрине, қанша тәжірибелі мұғалім болса да, балалармен қарым-қатынас жасау, әр баланы білу, оларды тану, әр баланы іс-әрекетке кірістіру, оларды сөйлеттіру мұғалімдерге оңай жұмыс емес.
- Тәжірибеге және өзім жүргізген психологиялық зерттеулеріме сүйенсем, жалпы оқушылармен қарым-қатынасқа түсіп жүрген мектеп мұғалімдерді екі топқа (балалармен қарым-қатынас жасауы оңай және балалармен қарым-қатынас орнатуы қиын) деп бөлуге болады.

- **Бірінші топтағы мұғалімдер** қай жастағы оқушылармен болмасын қарым-қатынасқа оңай түседі.

- **Оның себебі:** өз сыныбындағы әр баланың психологиясын өте жақсы білуінде;
- баланың ішкі жан дүниесін оятатындай жылы сөздер айтуында;
- мұғалімнің этикасы мен психологиясының дұрыс қалыптасуында;
- мұғалім сөзінің тәртіптілігінде, жүйелігінде, анықтығында, нақтылығында;
- оқу – тәрбие үрдісінде мұғалімнің бірнеше қарым-қатынастың түрлерін пайдалана білуінде.

- **Екінші топ мұғалімдерінің** оқушыларымен қарым-қатынасқа түсуі қиын.

- **Оның себептері** бірінші топта көрсетілген себептерге қарама-қарсы.
- Дегенмен, менің пікірімше,кебір мұғалімдердің әр жастағы оқушылармен қарым-қатынасқа түсе алмауының және оқушымен қарым-қатынастарының өте қиын болу себептері:
- авторитарлық стильді пайдалануында;
- балаларға салқындық танытуы;
- балаларды әлеуметтік жағынан бөлуі;
- балалардың іс-әрекетін,ойын,сөзін әділ бағаламауы;
- бала бойынан үнемі кемшіліктер іздеуі,оны жариялау дер едім.
- Оқушылармен дұрыс қарым – қатынас жасауда кедергі келтіретін аталмыш қиындықтардың пайда болуының өзіндік себептері бар.

• Сондай негізгі себептердің бірі:

1. Қазіргі балалардың көпшілігі акселераттар.

- Психикасы тез дамыған балалар сұрақ қойғыш,
- тез қозғалғыш, бәрін білгісі келіп қарым-қатынасқа
- тез түсіп отырады. Бұндай топтың балаларын кейбір
- мұғалімдер тежейтіні жасырын емес.

Мысылы: «Тыныш отыр», «Немене бәрін білесің бе?», «Сен қашаннан бәрін білетін болғансың?» «Әуелі өзінді түзетіп ал, сосын айтарсың», т. б. педагогикаға жатпайтын сөздер айтылады.

2. Оқу үрдесінде кейбір мұғалімдер тек өздері сөйлеуді ұнататындығы жасырын емес. Өйткені, уақытты пайдаланам деп тек мұғалім өзі сөйлеп, баланың айтатын сөзіне кедергі келтіріп оның ойымен, пікірімен санаспайды. Яғни, оқу үрдесінде кейде диалогтың жоқ екені де жасырын емес.

- 3. Оқушылардың іс-әрекеттерін әділ бағаламау жиі кездесетін құбылыс. Осының негізінде қарым-қатынас барысында дау, жанжал болып жатады.
- Қарым-қатынас барысында кездесетін осы және өзге де қиындықтарды жоюдың бірден-бір жолы:
 - - әр жастағы оқушылардың өзіне тән психикалық ерекшеліктерін ескере отырып, қарым-қатынас орнату;
 - - мұғалім өзінің жағымсыз көңіл-күйінің болмауын қадағалау
 - - қарым-қатынаста педагогикаға жат сөздер айтпау;
 - - бұйрық емес, өтініш деңгейінде қарым-қатынас жасау;
 - - қарым-қатынаста дау, жанжалға жол бермеу;
 - - сұхбаттасуда жеке оқушының пікірін сыйлау;
 - - қиын, қыңыр, қырсық оқушылармен жеке дара қарым-қатынас орнатып, олармен тіл табысу. Оның бірден –бір жолы психологиялық ойындар, тренингтер, т.б.;
 - - қарым-қатынаста мұғалім оқушыға, оқушы мұғалімге сену;
 - - қарым-қатынаста сезімдік, танымдық, іскерлік болу керек
- Қарым-қатынаста кездесетін қиыншылықтарды осы және өзге де жолдар арқылы
-

жеңе отырып, мұғалім қарым-қатынастың үш функциясын орындауы шарт.

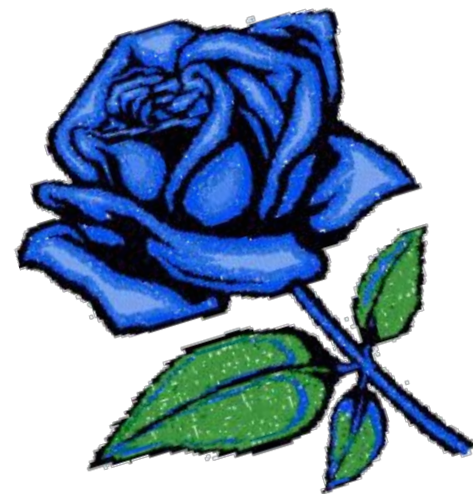
1. Мұғалім қарым-қатынаста оқушыны әрі индивид, әрі жеке тұлға ретінде **(психологиялық)** дамытуы қажет.

2. Оқушыны әлеуметтік ортаның, қоғамның мүшесі ретінде **(әлеуметтік)** тәрбиелеу қажет.

3. Қарым-қатынас тек адамдар арасында ғана емес, ол қоршаған дүниемен, табиғатпен байланысты екенін оқушының санасына ұқтыру **(инструменталды)** түрінде қажет.

Әрине, бір байяндама төңірегінде қарым-қатынас проблемасын толық шештік деп айтудан аулақпын. Мен өз тәжірибем арқылы қарым-қатынастың кейбір психологиялық жақтарын ашуға тырыстым.

Оқу тәрбие үрдесінің сапасы педагогикалық қарым-қатынастың дұрыс ұйымдастырылып жүргізілуіне байланысты дер едім.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА
РАХМЕТ !
Сіздерге
жүректің жылулығын,
жанның сұлулығын
тілейміз!

